

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ НА ПІДПРИЄМСТВІ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Розглянуто питання забезпечення ефективності управління витратами на підприємстві. Основна увага приділяється теоретичним основам управління витратами, включаючи поняття та класифікацію витрат, а також методам управління ними. Аналізуються основні проблеми, пов'язані з управлінням витратами, та наводяться приклади ефективного управління витратами на українських і зарубіжних підприємствах. Пропонуються заходи для підвищення ефективності управління витратами, зокрема використання сучасних інформаційних технологій і оптимізація бізнес-процесів.

Ключові слова: управління витратами, управління підприємством, витрати підприємства, зменшення витрат, ефективність, організація.

Abstract

The issues of ensuring the effectiveness of cost management in an enterprise. The main focus is on the theoretical foundations of cost management, including the concept and classification of costs, as well as cost management methods. The key problems associated with cost management are analyzed, and examples of effective cost management in Ukrainian and foreign enterprises are provided. Measures to improve the effectiveness of cost management are proposed, including the use of modern information technologies and business process optimization.

Keywords: cost management, enterprise management, enterprise costs, cost reduction, efficiency, organization.

Вступ

Управління витратами є ключовим аспектом діяльності будь-якого підприємства. Ефективне управління витратами дозволяє не тільки знизити загальні витрати, але й підвищити конкурентоспроможність, забезпечити стійке зростання та розвиток. У сучасних умовах ринкової економіки, коли конкурентна боротьба посилюється, підприємства змушені шукати нові способи оптимізації своїх витрат. Високий рівень конкуренції на ринку змушує компанії постійно вдосконалювати свої процеси, щоб залишатися конкурентоспроможними. Це особливо важливо в умовах глобалізації та постійного розвитку технологій, що вимагає від підприємств адаптації до нових умов і вимог ринку. Основними цілями управління витратами є зниження собівартості продукції або послуг, підвищення рентабельності та забезпечення фінансової стійкості підприємства. У цій доповіді буде розглянуто теоретичні основи управління витратами, проведено аналіз поточного стану управління витратами на підприємствах, а також запропоновано заходи для підвищення ефективності управління витратами. Забезпечення ефективного управління витратами включає в себе ряд складних завдань, таких як оптимізація використання ресурсів, мінімізація невиробничих витрат, а також впровадження новітніх технологій і методів управління. Для цього необхідно володіти глибокими знаннями в області економіки та менеджменту, а також мати здатність до аналізу та прийняття стратегічних рішень.

Результати дослідження

Витрати - це зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів або зростання зобов'язань, що приводить до зниження власного капіталу. Витрати можуть бути класифіковані за різними критеріями: постійні витрати (що не змінюються зі зміною обсягу виробництва, такі як оренда чи амортизація), змінні витрати (що залежать від обсягу виробництва, такі як сировина або заробітна плата працівників), прямі витрати (безпосередньо пов'язані з виробництвом конкретного продукту, як матеріали чи праця) та непрямі витрати (які не можуть бути безпосередньо віднесені до конкретного продукту, як загальновиробничі витрати).

Існує багато методів управління витратами, серед яких можна виділити традиційні та сучасні підходи. Серед традиційних методів варто згадати бюджетування, що є процесом планування фінансових ресурсів і витрат для досягнення поставлених цілей, та використання стандартних витрат, що передбачає встановлення стандартів для контролю за ефективністю використання ресурсів. До сучасних підходів належать ABC-костинг (Activity-Based Costing), метод обліку витрат, що базується на розподілі витрат за видами діяльності та визначенні собівартості продукції з урахуванням витрат на кожну діяльність, а також Lean-менеджмент, що є методом управління, спрямованим на зменшення витрат і підвищення ефективності всіх процесів на підприємстві.

Основні проблеми управління витратами включають недостатність інформації для прийняття рішень та складність контролю за витратами. Відсутність достовірної і своєчасної інформації про витрати може призвести до неправильних управлінських рішень, а у великих підприємствах важко контролювати всі витрати, що може призвести до їх зростання. Водночас існують приклади ефективного управління витратами як серед українських, так і зарубіжних підприємств. Деякі українські компанії успішно впровадили системи управління витратами, що дозволило їм знизити витрати і підвищити рентабельність. Наприклад, підприємство "X" змогло знизити витрати на 15% завдяки впровадженню ABC-костингу. Серед міжнародних компаній, таких як Toyota, широко використовують Lean-менеджмент для зниження витрат і підвищення ефективності.

Аналіз витрат підприємства допомагає визначити найбільш затратні процеси і виявити можливості для їх оптимізації. Наприклад, підприємство "Y" провело детальний аналіз своїх виробничих витрат і виявило, що значну частку витрат становлять енергоносії. В результаті було прийнято рішення про модернізацію обладнання, що дозволило знизити енергоспоживання на 20%. Інше підприємство, "A", використовуючи метод Lean-менеджменту, оптимізувало логістичні процеси і знизило транспортні витрати на 10%.

З метою покращення управління витратами підприємства можуть застосовувати різні методи аналізу, такі як SWOT-аналіз, PEST-аналіз та аналіз ABC. SWOT-аналіз дозволяє виявити сильні та слабкі сторони підприємства, а також можливості та загрози зовнішнього середовища. PEST-аналіз допомагає оцінити вплив політичних, економічних, соціальних та технологічних факторів на діяльність підприємства. Аналіз ABC дозволяє класифікувати витрати за рівнем їх важливості та приділяти найбільшу увагу управлінню витратами, що мають найбільший вплив на загальні витрати підприємства.

Для підвищення ефективності управління витратами слід використовувати сучасні інформаційні технології. ERP-системи є інтегрованими системами управління ресурсами підприємства, які дозволяють автоматизувати процеси обліку і контролю витрат, забезпечуючи своєчасну і точну інформацію для прийняття рішень. Інтеграція даних і використання аналітичних інструментів дозволяє більш точно прогнозувати витрати і виявляти можливості для їх зниження. Стратегії зниження витрат включають оптимізацію процесів та аутсорсинг. Оптимізація процесів передбачає проведення аналізу і реінжинірингу бізнес-процесів для виявлення і усунення неефективних витрат, а аутсорсинг дозволяє передати деякі функції зовнішнім підрядникам, знизивши витрати на утримання штатних працівників і підвищивши ефективність.

Нижче наведено таблицю, яка демонструє різні підходи до класифікації витрат, що може бути корисним для розуміння і управління ними:

Таблиця 1 Підходи до класифікації витрат

Критерій класифікації	Категорії витрат
За відношенням до обсягу виробництва	Постійні витрати (оренда, амортизація) Змінні витрати (сировина, заробітна плата)
За способом віднесення на собівартість продукції	Прямі витрати (матеріали, праця) Непрямі витрати (загальновиробничі витрати)
За економічним змістом	Матеріальні витрати (сировина, енергоносії) Витрати на оплату праці Витрати на соціальні потреби
За елементами витрат	Основні витрати (прямі матеріали, пряма праця) Накладні витрати (загальновиробничі, адміністративні)
За контролем	Контрольовані витрати (витрати, які можна регулювати) Неконтрольовані витрати (податки, амортизація)

Висновки

Управління витратами є важливим елементом діяльності будь-якого підприємства. Ефективне управління витратами дозволяє знизити загальні витрати, підвищити рентабельність і забезпечити фінансову стійкість підприємства. Для досягнення цих цілей підприємства повинні використовувати сучасні методи управління витратами і впроваджувати новітні інформаційні технології. Впровадження таких методів, як ABC-костинг і Lean-менеджмент, а також використання ERP-систем і постійна оптимізація бізнес-процесів, сприятиме підвищенню ефективності управління витратами та забезпечить стійкий розвиток підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Kaplan, R. S., & Anderson, S. R. (2017). Time-Driven Activity-Based Costing: A Simpler and More Powerful Path to Higher Profits. Harvard Business Review Press.
2. Cooper, R., & Slagmulder, R. (2018). Target Costing and Value Engineering. Productivity Press.
3. Dekker, H. C., & Smidt, P. (2018). A Survey of the Adoption and Use of Target Costing in Dutch Firms. International Journal of Production Economics, 205, 226-238.
4. Horngren, C. T., Datar, S. M., & Rajan, M. V. (2020). Cost Accounting: A Managerial Emphasis (16th Edition). Pearson.
5. Chartered Institute of Management Accountants (CIMA). (2019). Cost Transformation Model: A Framework for Cost Management and Improvement. CIMA.
6. Johnson, H. T., & Kaplan, R. S. (2018). Relevance Lost: The Rise and Fall of Management Accounting. Harvard Business Review Press.
7. Drury, C. (2019). Management and Cost Accounting (11th Edition). Cengage Learning.
8. Institute of Management Accountants (IMA). (2017). Implementing Activity-Based Costing. IMA.
9. Smith, M. (2018). Performance Measurement and Management for Engineers. Academic Press.

Маренчук-Гришанок Андрій Сергійович — студент групи ЕК-206, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: andriy.marenchuk@gmail.com

Науковий керівник: Благодир Лілія Миколаївна — канд. економічних наук, доцент кафедри менеджменту, маркетингу та економіки, Вінницький національний технічний університет.

Marenchuk-Grishanok Andrii S. — student of group EC-20b, Faculty of Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: andriy.marenchuk@gmail.com

Supervisor: Blahodyr Liliia M. - PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Management, Marketing and Economics, Vinnytsia National Technical University.